Obraćanje visokog predstavnika Valentina Inzka pred Komitetom za vanjske poslove Evropskog parlamenta

Vrijedi izgovorena riječ.

Gospodine predsjedavajući, ministre Crnadak, članovi komiteta, dame i gospodo,

Trebamo biti pošteni u vezi sa veličinom izazova i suočiti se s njima direktno. Jer, iako su se okolnosti u Bosni i Hercegovini dramatično izmijenile od 90-ih godina, prijetnje stabilnosti i dalje postoje.

U osnovi ovih prijetnji nalazimo politiku podjela koju vode stranačke kleptokracije, što apsolutno nije dobro okruženje za stvaranje budućnosti Bosne i Hercegovine, i dobro nam je poznato da je nekim političkim liderima stalo samo do očuvanja moći i privilegija.

Mada uviđamo da je finansijski motiv pojedinih političara izvor problema, također vidimo da je ono što je izraslo iz njega nešto što je daleko opasnije po stabilnost: polagano, često nečujno, pucanje države po etničkim šavovima.

* * *

Naglašavajući ove trendove, ne želim minimizirati značaj nedavnih pomaka koje je Bosna i Hercegovina načinila na putu ka EU. Naprotiv, ostvaren je zaista veliki napredak, i imali smo priliku čuti da je 2016. godina bila izrazito uspješna. Kada je u pitanju budućnost Bosne i Hercegovine, ja bih preporučio jednu kratku formulu: rani kandidatski status za Bosnu i Hercegovinu, a kasno članstvo kada se ispune uslovi. Zato što, na neki način, kada imate status kandidata vi ste već u čekaonici za Evropsku uniju. Također snažno zagovaram i pokretanje Akcionog plana za članstvo kako bi Bosna i Hercegovina također ušla u čekaonicu za NATO. Ovaj pristup ima punu podršku sva tri konstitutivna naroda.

* * *

Moji stavovi su oblikovani mojim iskustvom iz zadnjih osam godina, koliko sam na funkciji visokog predstavnika. Oni se zasnivaju na onome šta se događalo dugoročno, a ne samo na osnovu posljednjih nekoliko mjeseci.

Za početak, secesionistička retorika i pozivi na nove podjele u zemlji skoro da su postali norma. A teme podjela i dalje preovladavaju nad temama okrenutim ka budućnosti, kao što je integracija u EU.

Za neke političare, a ima ih nekolicina, ciljevi rata koji je počeo gotovo na današnji dan prije 25 godina još uvijek važe.

Vladavina prava krši se na svim stranama kada ona ne odgovara političarima, sudske presude se ignoriraju ili čak odbacuju, a na pojedinačne slučajave se vrši direktan pritisak.

Prava građana se sistematski uskraćuju. U Mostaru, građani nisu u mogućnosti da izaberu lokalne predstavnike već više od osam godina. Više od sedam godina nakon presude Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Sejdić-Finci nekim građanima se i dalje uskraćuje osnovno pravo kandidiranja za javne dužnosti po osnovu nacionalne pripadnosti.

Nedavna kontroverza o mogućoj reviziji tužbe Bosne i Hercegovine protiv Srbije pred Međunarodnim sudom pravde otkrila je kako brzo Predsjedništvo i druge institucije mogu postati taoci podjela.

Istovremeno, političke snage su proaktivne kada je riječ o politici okrenutoj prošlosti. U školama je trend da se malobrojnijim grupama uskraćuju prava na jezik i identitet, i da jača etnička segregacija.

U Jajcu imamo hrvatske i bošnjačke srednjoškolce koji protestuju protiv združenog napora odraslih da podijele njihovu školu. Oni su svjesni razarajućih posljedica koje to ima za budućnost njihove zemlje.

Građani Bosne i Hercegovine također su zabrinuti, veliki broj njih čak napušta zemlju, a stranih ulaganja je sve manje.

Sve je to u ogromnom kontrastu sa situacijom u kojoj se Bosna i Hercegovina nalazila 2006. godine. Tada je zemlja bila puna samopouzdanja i optimizma nakon velikih strukturalnih reformi u oblastima kao što su odbrana, obavještajne službe i indirektno oporezivanje, državni simboli, granična policija itd.

U to vrijeme međunarodna zajednica je bila spremna da insistira na ambicioznim promjenama, a bh. političari su bili uvjereni da se politička hrabrost i pozitivno vođstvo isplate.

Moj zaključak danas je da neki političari vjeruju da je međunarodna zajednica sve slabija i da će, ako se samo malo strpe, dočekati da dignemo ruke i da će oni konačno postati nedodirljivi.

* * *

U tom kontekstu, međunarodna zajednica, prije svega Evropska unija, mora zadržati kurs u Bosni i Hercegovini i, štaviše, mora pojačati i ubrzati svoje napore. Trebamo unijeti novi osjećaj za hitnost trenutka u Bosnu i Hercegovinu.

Evropa ima interes da se ponovo strateški angažira kako bi se stvari u Bosni i Hercegovini promijenile, iz nekoliko razloga:

Prvo, BiH je bez sumnje u samom središtu mirnog i prosperitetnog Zapadnog Balkana i na taj način od ključne važnosti za dugoročnu stabilnost same Evrope.

To je nešto što nedavno izabrani predsjednik Srbije Vučić dobro razumije. EU treba dobro iskoristiti pozitivni trend generiran odlučnim potezima Srbije u pravcu pridruživanja EU i njenim osnovnim vrijednostima, integraciji i saradnji. Hrvatski premijer Plenković je jednako snažan zagovarač stabilnosti u regiji i često je pružao ruku podrške Bosni i Hercegovini, pogotovo kada je u pitanju proces proširenja EU.

Drugo, Bosna i Hercegovina je, kao i sama Evropa, multikonfesionalna i multietnička zajednica. Očuvanje toga, putem unapređivanja integracije, pomirenja i tolerancije, znači očuvanje i Evropskog načina života u BiH.

Treće, imajući u vidu greške koje smo mi kao EU pravili u prošlosti, a koje su doprinijele tragičnim dešavanjima u bivšoj Jugoslaviji, imamo moralnu obavezu da dovedemo svoju misiju do kraja i da dokažemo šta možemo postići kada smo vjerni svojim vrijednostima.

I konačno, uspjeh u Bosni i Hercegovini poslaće jasan signal drugima da je ova zemlja donijela pravu odluku kada je riječ o njenim strateškim prioritetima, zauzimajući mjesto koje joj pripada u porodici zemalja Evropske unije.

* * *

Dok obilježavamo 60. godišnjicu Rimskog ugovora, sjetimo se gdje je Evropa bila nakon Drugog svjetskog rata i podsjetimo se šta je ustvari svrha EU: mir, stabilnost i prosperitet kroz integraciju.

Naša evroatlantska vizija – vizija koju zaista dijele i građani Bosne i Hercegovine – ima konkurenciju. Moramo prestati da pretpostavljamo da će, samo zato što smo u pravu, sve na kraju doći na svoje mjesto.

Da bismo opet uspjeli, trebamo obnoviti napor koji se suprotstavlja ozbiljnim izazovima i koji kao prioritet postavlja istinsku reintegraciju i reforme koje su dovoljno duboke da Bosnu i Hercegovinu transformiraju u modernu, funkcionalnu i prosperitetnu državu. Želim jasno naglasiti da, kada spomenem funkcionalno državu, time ne mislim na centraliziranu državu. Ali država treba biti funkcionalna.

Ja sam optimista iz jednog jednostavnog razloga: u Bosni i Hercegovini smo postigli nezamislive uspjehe ranije, kada smo bili opredijeljeni i ambiciozni. Ako opet budemo istinski opredijeljeni i istinski ambiciozni, još jednom možemo postići izvanredne rezultate.

Hvala vam.